

π. Σταμάτης Σκλήρης: Το Φως της Ανάστασης στην Τέχνη (Κατερίνα Χουζούρη)

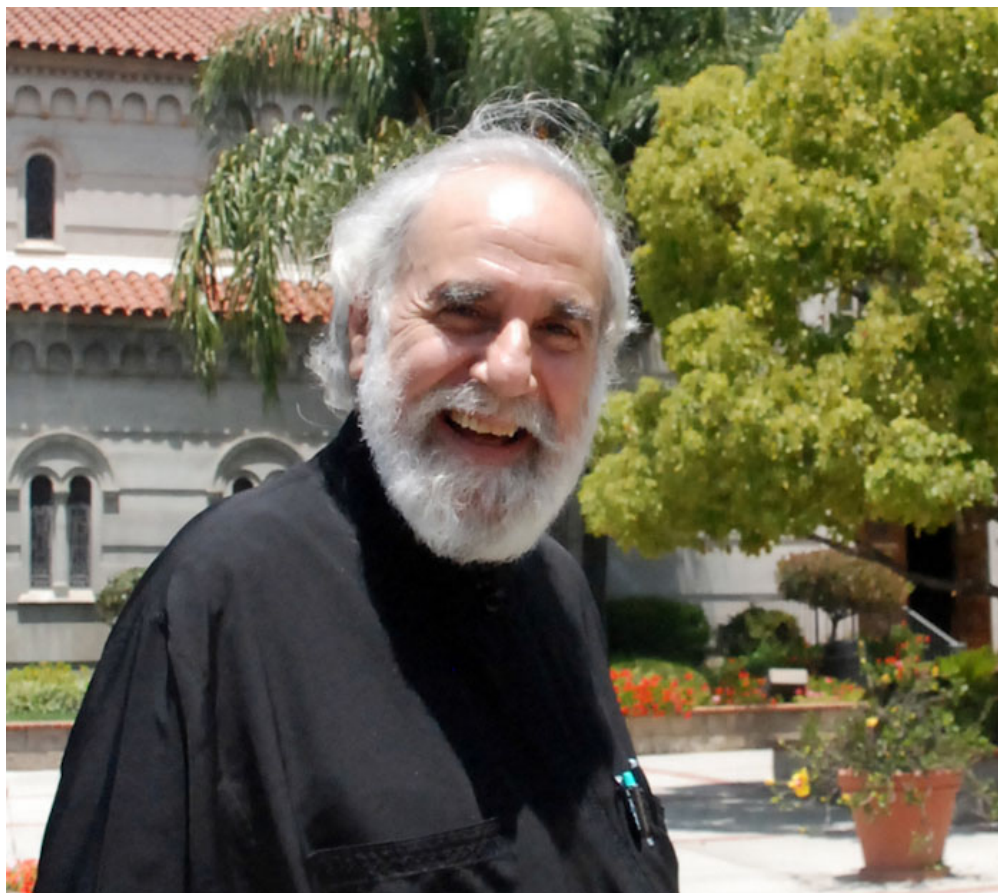
/ [Πεμπτουσία](#)

Οι Εκδόσεις Προφύρα οργανώνουν μία «εκ βαθέων» συνομιλία ανάμεσα σε πέντε εικαστικούς, τον Φώτη Βάρθη, τον Χρήστο Γουσίδη, τον Γιάννη Δέδε, τον Κώστα Λάβδα και τον Δημήτρη Χατζηαποστόλου με τον Ψυχαναλυτή Δημήτρη Κυριαζή, την Ιστορικό Τέχνης Ίριδα Κρητικού, τον Ζωγράφο π. Σταμάτη Σκλήρη, την Παρασκευή 11 Δεκεμβρίου, στις 19.00μ.μ.

Η συνάντηση αυτή με τίτλο «Η Νεοβυζαντινή Ζωγραφική ως Γλώσσα και Έκφραση στην Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη», θα πραγματοποιηθεί στο Ίδρυμα Α και Λ Κατακουζηνού, (Αμαλίας 2, 5ος Ορόφος) και εντάσσεται στα πλαίσια των συναντήσεων με γενικό θέμα « Η Ψυχανάλυση Συναντά Την Τέχνη», που ξεκίνησαν την Άνοιξη του 2015.

Η Πεμπτουσία μίλησε με τον π. Σταμάτη Σκλήρη για τη βυζαντινή τέχνη γενικά, για τη νεοβυζαντινή ζωγραφική και τους εκπροσώπους της, για την εκδήλωση της Παρασκευής, για τη συνάντηση ψυχανάλυσης – τέχνης κ.ά. Ακολουθεί το πρώτο μέρος της συνέντευξης που παραχώρησε ο π. Σταμάτης Σκλήρης, στο www.pemptousia.gr.

Ο π. Σταμάτης Σκλήρης, <http://www.porphyrabooks.gr>

Ο πατήρ Σταμάτης Σκλήρης γεννήθηκε στον Πειραιά το 1946. Σπούδασε Ιατρική (1971) και Θεολογία (1976) στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Παρακολούθησε μαθήματα τέχνης και Ιστορίας της Τέχνης στο Παρίσι και στο Βελιγράδι. Έχει μελετήσει την τοιχογραφία της εποχής των Παλαιολόγων στα βυζαντινά μνημεία του 14ου αιώνα. Έχει δημοσιεύσει μελέτες θεωρίας και κριτικής της τέχνης σε διάφορα καλλιτεχνικά και θεολογικά περιοδικά. Το 1979 χειροτονήθηκε ιερέας και από τότε υπηρετεί ως εφημέριος στην ενορία Κοιμήσεως Θεοτόκου Βούλας, στην Αθήνα. Το 1986 οργάνωσε Εργαστήριο Βυζαντινής Αγιογραφίας στο Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν. Δίνει διαλέξεις πάνω σε θέματα θεολογίας και αισθητικής της βυζαντινής εικόνας. Έχει λάβει μέρος σε διάφορες ομαδικές και ατομικές εκθέσεις (Γκαλερί «Ζυγός, 1991 και 1994, στην Αθήνα, Salon d' Automne», 1992 και 1993, «Salon des artistes francais», 1993 στο Παρίσι). Ως ζωγράφος έχει δημιουργήσει προσωπικό ύφος, το οποίο προέρχεται από σύνθεση της παραδοσιακής με τη σύγχρονη τέχνη.

Πεμπτουσία: πατέρα Σταμάτη, θα θέλαμε να ξεκινήσουμε τη συνομιλία μας με μια εισαγωγική τοποθέτηση για τη νεοβυζαντινή τέχνη.

π. Σταμάτης Σκλήρης: Η ελληνική τέχνη, είναι μία τέχνη που έρχεται από αιώνες. Συνήθως οι αρχαίοι λαοί έχουν μία περίοδο ακμής, που είναι ο χρυσός αιών και

μετά ακολουθεί μια παρακμή. Είναι προς τιμήν του ελληνικού πνεύματος, το ότι οι Έλληνες παρουσίασαν μια πολύ μεγάλη ακμή, όχι μόνο στα αρχαία χρόνια αλλά και στα χρόνια του βυζαντίου και μάλιστα παγκόσμιας εμβέλειας. Δηλαδή, δεν υπάρχει λαός που να μην επηρεάστηκε από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, τη δημοκρατία κ.λ.π. και όλοι οι λαοί και οι μοντέρνοι καλλιτέχνες, έχουν επηρεαστεί από τη βυζαντινή τέχνη. Όπως ο Πικάσο. Μετά, αυτή η παράδοση πήρε μια ιδιαίτερη μορφή κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και έφτασε στις αρχές του 20ου αιώνα να εκφράζεται από το Θεόφιλο, δηλαδή από ένα λαϊκό καλλιτέχνη.

[i afisa tis ekdilosis](#)

Image not found or type unknown

Πεμπτουσία: Κάπου εδώ έρχεται ο Φώτης Κόντογλου. 120 χρόνια από τη γέννηση και 50 από το θάνατό του, συμπληρώνονται φέτος. Εμβληματική μορφή της νεοελληνικής τέχνης.

π. Σταμάτης Σκλήρης: Στις ημέρες μας, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ενώ φαινόταν να τελειώνει αυτό το ρεύμα της παραδοσιακής τέχνης, εκείνη τη στιγμή εμφανίστηκε ο Φώτης Κόντογλου, ο οποίος ξαναζωντάνεψε αυτήν την τέχνη. Ο ίδιος ήταν πιστό μέλος της Εκκλησίας και ζωγράφισε εικόνες και τοιχογραφίες με αυτήν ακριβώς την πεποίθηση. Αυτό έχει σημασία, γιατί π.χ. ο Παπαλουκάς ανέλαβε να εικονογραφήσει Εκκλησία στην Άμφισσα, ως ολοκληρωμένος ιμπρεσιονιστής ζωγράφος. Δηλαδή, το κύριο του μέλημα ήταν να γεμίσει τους

τοίχους της Εκκλησίας με ιμπρεσιονιστική ζωγραφική. Είναι ωραία τα χρώματα, τα θερμά παρατίθενται δίπλα στα ψυχρά και το έργο του βέβαια παρουσιάζει μεγάλο εικαστικό ενδιαφέρον, αλλά είναι ολοφάνερο ότι το κύριό του μέλημα ήταν να αποδώσει γνωστές συνθέσεις από το βυζάντιο, με τρόπο ιμπρεσιονιστικό, που ήταν τότε της μόδας. Ένα παράδειγμα είναι ότι τόσο πολύ τον απασχολεί το ιμπρεσιονιστικό στυλ, ώστε σε μερικές συνθέσεις λείπουν π.χ. τα μάτια. Δηλαδή βάζει τα φώτα τα θερμά πάνω σε ψυχρό χρώμα, φωτίζει το μέτωπο, τα μήλα του προσώπου κι αφήνει μια σκιά εκεί που είναι τα μάτια. Τους μεγάλους ιμπρεσιονιστές όπως π.χ. τον Σεζάν, δεν τους απασχολεί το να αποδώσουν με λεπτομέρεια τα μάτια, αλλά να τα αποδώσουν με μια αφαιρετικότητα, την οποία ακολουθεί και ο Παπαλουκάς. Ο Κόντογλου είχε σπουδάσει και στο Παρίσι και ήταν ενήμερος των ρευμάτων του ιμπρεσιονισμού και της μοντέρνας τέχνης, αλλά είχε και την αίσθηση ότι ήταν εκφραστής της ορθόδοξου ευλαβείας, πίστεως, ευσεβείας και δογματικής, έτσι ώστε και όταν συμπεριφέρεται ως εξπρεσιονιστής και δίνει μεγάλη σημασία στην έκφραση, είτε ως ιμπρεσιονιστής ζωγράφος και δίνει μεγάλη σημασία στα χρώματα, δεν παύει το κύριο μέλημά του να είναι να αποδώσει τα ιερά πρόσωπα του Χριστού, της Παναγίας, των Αγγέλων και των Αγίων, όπως τα παρουσίασε η αείποτε βυζαντινή παράδοση.

Image not found or type unknown

*Η Εικόνα της Γέννησης, έργο του π. Σταμάτη Σκλήρη. Ιερός Ναός Προφήτη Ηλία Καστέλλας,
www.stamatis-skiris.gr*

Πεμπτουσία: Την εικονογράφηση των εικόνων στο ναό την υπαγορεύει το δόγμα;
Πρέπει να υπακούει ο αγιογράφος σε κάποιους κανόνες;

π. Σταμάτης Σκλήρης: Ο άνθρωπος που πιστεύει στο Χριστό, πιστεύει και στην Ανάσταση Του, πιστεύει επομένως ότι τα όντα δεν είναι πρόσκαιρα. Θεωρεί ότι ο άνθρωπος έχει μια αιώνια αξία, δεν είναι πρόσκαιρος, επομένως δεν υπάγεται σε αλλοιώσεις που επιφέρει ο πόνος, ο χρόνος, το φως του ήλιου, η φωτοσκίαση κ.λ.π. Αυτό το μελετάει ο ιμπρεσιονιστής. Ο Μονέ ζωγράφισε ένα καθεδρικό ναό διαφορετικές ώρες της ημέρας, παρουσιάζοντας τις αλλαγές που επιφέρει η διαφορετικότητα του φωτός το πρωί, το μεσημέρι και το απομεσήμερο. Ο χριστιανός ζωγράφος μπορεί να είναι ιμπρεσιονιστής, να χρησιμοποιεί τα χρώματα με τη σοφία που έχει ο ιμπρεσιονισμός, αλλά μέσα του έχει την εμπειρία του Αναστάντος Χριστού που δίνει οντολογία, δηλαδή καθιστά τα όντα όντως όντα με

το να υπάρχουν μέσα στον Παράδεισο, όπως ο Χριστός που αναστήθηκε. Δεν είναι ότι σε υποχρεώνει η Εκκλησία να υπακούσεις στο δόγμα, αλλά ότι ως μέλος της Εκκλησίας βιώνεις το δόγμα στην καθημερινή ζωή. Ας πούμε (ο ζωγράφος) αποκτά άλλα μάτια για τον κόσμο. Αλλιώς βλέπει τον κόσμο ένας που αισθάνεται μέσα του ένα μηδενισμό και αλλιώς ένας αναστάσιμος άνθρωπος.

Πεμπτουσία: Είπατε ότι ο ζωγράφος βλέπει τον κόσμο με άλλα μάτια. Έχουμε παρατηρήσει όμως ότι κάποιες εικόνες βυζαντινού τύπου, ίσως δεν εκπέμπουν αυτή τη χαρά και το φως.

π. Σταμάτης Σκλήρης: Πράγματι. Μπαίνουμε σε μία Εκκλησία και βλέπουμε τις εικόνες του τέμπλου. Μπορεί να είναι αγιογραφημένες κατά την ορθόδοξη βυζαντινή παράδοση. Στη μια Εκκλησία βλέπουμε ότι ο άνθρωπος ζωγραφίζει την Ανάσταση του Χριστού με σκούρα χρώματα και το έργο βγάζει μια «θανατίλα». Ένας άλλος το ζωγραφίζει και τα χρώματα είναι πλεγμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να εκπέμπει μια χαρά, μια αιώνια ύπαρξη, χωρίς τη θλίψη του θανάτου. Σύγχρονοι ζωγράφοι όπως ο Μόνκ, ζωγραφίζουν με τόση θλίψη, που χρησιμοποιούν τα χρώματα για να εκφράσουν μian ανέλπιδη κατάσταση. Την ίδια στιγμή, υπάρχουν ζωγράφοι που μπορούν να αποδώσουν ένα θλιμμένο θέμα π.χ. τη Σταύρωση και να βάλουν στο Σώμα του Χριστού τέτοιο Φως και τέτοια χρώματα, που δείχνουν ότι έχει πάντοτε ζωή, ακόμη και στον τάφο. Δηλαδή, δεν παύει να είναι η Πηγή της Ζωής.

Ιησούς Χριστός, φορητή Εικόνα του π. Σταμάτη Σκλήρη, www.stamatis-skliris.gr

Πεμπτουσία: Τελικά είναι δόκιμος ο όρος Νεοβυζαντινή Τέχνη;

π. Σταμάτης Σκλήρης: Όλοι ξέρουμε και το έχει τονίσει και ο π. Ρωμανίδης ότι δεν είναι δόκιμος ο όρος. Δε λεγόταν Βυζάντιο και το Βυζάντιο ήταν μια αρχαία ονομασία, για αυτό το μέρος στο οποίο χτίστηκε αργότερα η πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η Κωνσταντινούπολη. Τότε λεγόταν Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Η ονομασία λοιπόν Βυζαντινός Πολιτισμός, Βυζαντινή Εικόνα, είναι εκ των υστέρων τοποθετημένη και αδόκιμη. Χρησιμοποιείται έτσι επί αιώνες και είναι ένας όρος που μας δίνει να καταλάβουμε τι εννοούμε. Γιατί άμα πούμε Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, δεν καταλαβαίνουμε τον εκχριστιανισμό. Γι αυτό η κ. Κρητικού ο κ. Κυριαζής κι εγώ, υιοθετήσαμε τον όρο νεοβυζαντινή. Θυμίζουμε ότι ο Φώτης Κόντογλου ζωγράφισε στο δημαρχείο της Αθήνας ένα κοσμικό έργο με

τους βασικούς σταθμούς της ιστορίας των Ελλήνων, με τη βυζαντινή τεχνοτροπία. Πολλοί ζωγράφοι εντυπωσιάστηκαν και πήγαν κοντά του, όπως ο Τσαρούχης και ο Εγγονόπουλος. Ήταν κάτι καινούργιο για εκείνη την εποχή. Μετά τον Κόντογλου που ήταν ο πρώτος διδάξας, παρουσιάστηκαν κι άλλοι αγιογράφοι ή ζωγράφοι, οι οποίοι αξιοποίησαν διδάγματα μιας σοφής τέχνης όπως η βυζαντινή, για να εκφράσουν κοσμικά θέματα και στις μέρες μας αυτό παίρνει διαστάσεις, γίνεται ένα σημαντικό ρεύμα, το οποίο δίνει στη σύγχρονη νεοελληνική ζωγραφική και μια πολύ σημαντική ιδιοπροσωπεία, έναντι άλλων σύγχρονων παραδόσεων. Δηλαδή, η μοντέρνα αμερικανική παράδοση, ή η γαλλική, ή η γερμανική, ή η κινεζική, δεν διαθέτει μέσα της κάποια στοιχεία που τη συνδέουν τόσο ζωντανά με την παράδοση, όσο οι ονομαζόμενοι νεοβυζαντινοί ζωγράφοι. Μέσα τους κυλάει η παράδοση του Βυζαντίου και η αρχαία παράδοση. Τα έργα των Φασιανού και Σταθόπουλου π.χ. χαρακτηρίζονται από μια ελληνικότητα, με τη μορφή του αρχαιοελληνικού προφίλ. Όμως την ίδια στιγμή, έχουμε και ζωγράφους που θα δούμε αύριο Παρασκευή, το έργο των οποίων χαρακτηρίζεται από στοιχεία της βυζαντινής παράδοσης.

Πεμπτουσία: Καμιά φορά αυτό μπορεί να γίνει και εμμονή.

π. Σταμάτης Σκλήρης: Ασφαλώς και μεταξύ αυτών που ζωγραφίζουν νεοβυζαντινά, θα υπάρχουν και κάποιοι που έχουν μια εμμονή με τη βυζαντινή παράδοση, με την έννοια του φανατισμού ή της μιμητικής δουλικής απομιμήσεως του βυζαντινού παρελθόντος. Αλλά μας ενδιαφέρει να αναδείξουμε και γι' αυτό η εκδήλωση θα είναι σημαντική, την πρωτοτυπία της καλλιτεχνικής εκφράσεως, η οποία αξιοποιεί ως έμπνευση για τη δημιουργία διδάγματα βυζαντινά και δεν μιμείται δουλικά βυζαντινά έργα.

(συνεχίζεται)

Κατερίνα Χουζούρη